

Valsts prezidenta Egila Levita atklāšanas uzruna starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Latvijas Republikas Satversmei 100”

Publicēts: 16.02.2022.

[Egils Levits](#)

Jūsu Ekselence Federālā prezidenta Šteinmeiera kungs!

Ļoti cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze!

Satversmes tiesas tiesneši!

Akadēmiķi!

Dāmas un kungi!

I

Šajās dienās mēs svinam Satversmes jubileju.

Pirms simt gadiem, 1922. gada 15. februārī, pirmais Latvijas tautas brīvi vēlētais parlaments – Satversmes sapulce – pieņēma Satversmi, ar ko noteica tolaik jaunās Latvijas valsts iekārtu.

II

Satversmes veidošanā deputāti vadījās no tolaik labākajiem Eiropas demokrātisko valstu paraugiem, tādējādi apliecinot mūsu

vēsturisko piederību Eiropas kultūrtelpai un Rietumu tiesību tradīcijai. Precīzāk – kontinentālās Eiropas tiesību tradīcijai.

Viņi daudz iedvesmojās no Apvienotās Karalistes un Francijas III Republikas konstitucionālajās tiesībās paustās domas. Šeit mēs redzam Latvijas konsekvētā parlamentārisma idejiskās saknes.

Virknei Satversmes sapulces locekļu trimdas gados gūtā dzīves pieredze Šveicē bija par iemeslu lielajai nozīmei, ko Satversme piešķir tiešās demokrātijas instrumentiem.

Tomēr īpašu lomu kā iedvesmas avots tolaik spēlēja Vācijas 1919. gada 11. augusta t. s. Veimāras konstitūcija.

Latvijas tiesību zinātne un judikatūra kopš tā laika jau tradicionāli – un pastiprināti kopš neatkarības atjaunošanas pirms 30 gadiem – savā juridiskajā jaunradē plaši izmanto Vācijas tiesību zinātnes aktuālās atziņas un Federālās konstitucionālās tiesas judikatūru.

No salīdzinošo konstitucionālo tiesību viedokļa var konstatēt, ka Latvijas konstitucionālo tiesību sistēma – līdzīgi kā virknē citu vidus un Austrumeiropas valstu – pieder pie vācu tiesību telpas.

Tādēļ man šodien ir īpašs prieks un gods, ka, atsaucoties manam aicinājumam, šajā konferencē uzstāsies Vācijas Federālais prezidents Franks Valters Šteinmeiers (*Frank-Walter Steinmeier*).

Tā būs viņa pirmā uzstāšanās ārzemēs pēc pārvēlēšanas uz otro prezidentūras periodu (pirms trim dienām).

Meine herzlichen Glückwünsche, lieber Frank-Walter!

Šodien Vācijas Federālais prezidents mūsu Satversmes simtgades konferencē runās par Eiropas kopējo konstitucionālo tradīciju devumu mūsu brīvībai un demokrātijai, kur ievērojamu lomu spēlē gan Vācijas, gan Latvijas konstitucionālās tradīcijas.

III

Tāpat priecājos šajā konferencē redzēt mūsu kaimiņu – Igaunijas, Lietuvas un Polijas – zinātnes un tiesu jomas pārstāvjus.

Es sirsnīgi pateicos Latvijas Zinātņu akadēmijai par iniciatīvu rīkot šādu konferenci un visiem tiesībniekiem un vēsturniekiem, kuri atsaukušies uzaicinājumam šodien domāt un diskutēt par mūsu Satversmi, par mūsu Satversmes saknēm un par to, kā mēs Satversmi piemērojam šodien.

IV

Dāmas un kungi!

Satversme ir viena no vecākajām joprojām spēkā esošajām konstitūcijām Eiropā un pasaulē.

Jebkura konstitūcija gan atspoguļo laikmetu, kad tā ir radīta, gan dzīvo un attīstās tālāk līdz laikam.

Laba konstitūcija vienmēr ietver valsts vēsturi un vienmēr ir moderna. Tas attiecas arī uz Satversmi.

Taču laika gaitā rodas arī jauni jautājumi, kuru risināšanai vairs nepietiek ar Satversmes tiesas judikatūru, bet uz kuriem ir jādod atbilde pašam konstitucionālajam likumdevējam.

Tas it sevišķi attiecas, no vienas puses, uz institucionāliem jautājumiem, kur ir jārunā likumdevējam, un, no otras puses, uz vērtību jautājumiem – tam, ko sabiedrība uzskata par vērtību, un šeit arī likumdevējam pašam ir politiski jālemj par šīm vērtībām.

Tādēļ atbilstoši sabiedrības vajadzībām konstitucionālais likumdevējs Satversmi ir papildinājis.

Svarīgākie jaunievedumi bija 1998. gadā pieņemtā pamattiesību nodaļa, kas satur modernu, tiesiskai valstij atbilstošu pamattiesību katalogu, un 2014. gadā pieņemtais jaunais Satversmes ievads.

Satversmes ievadā ir formulēti Latvijas valsts pamati – Latvijas valsts pastāvēšanas jēga un mērķi, tās vieta Eiropā, mūsu demokrātiskās, tiesiskās, sociāli atbildīgās un nacionālās valsts iekārtas virsprincipi, nacionālās un konstitucionālās identitātes saturs un Satversmes negrozāmais kodols.

Runājot par Satversmes negrozāmo kodolu, man jāsaka, ka pirmo reizi šāds kodols ir ieviests 1949. gada Vācijas pamatlikumā, 79. panta 3. daļā. Kopš tā laika tas ir pamats t. s. paš aizsargājošajai demokrātijai, kas neļauj demokrātiju likvidēt ar demokrātiskiem līdzekļiem. Arī mūsu Satversmes ievadā – un Satversmes tiesas judikatūra to ir apstiprinājusi – mēs esam šādu paš aizsargājošās demokrātijas institūtu ieviesuši.

Gan pamattiesību, gan Satversmes ievadā noteikto vērtību un principu iedzīvināšanā un sargāšanā īpaša loma ir Satversmes tiesai.

Domājot par nākotni, uzskatu, ka būtu laiks sākt diskusiju par vēl vienu nelielu, taču svarīgu Satversmes papildinājumu, proti, ar jaunu normu par pamattiesībām digitālajā vidē.

Tas ir nepieciešams ne tikai lai nodrošinātu cilvēka tiesības digitālajā vidē, bet arī lai pretdarbotos visās pasaules demokrātijās vērojamajām demokrātijas krīzes pazīmēm, cilvēka autonomijas apdraudējumiem, kas saistīti ar to, ka mūsu sociālās attiecības arvien vairāk vada un virza digitālās tehnoloģijas. Par to ir laiks domāt arī juristiem, konstitucionālajiem ekspertiem un, protams, konstitucionālajam likumdevējam.

Tuvākajā laikā, iespējams, kopā ar Satversmes tiesu, par ko mēs esam runājuši, rosināšu šādu diskusiju.

V

Dāmas un kungi!

Lai mums šodien konferencē vērtīgas un aizraujošas diskusijas!

Svinēsim Satversmes simtgadi, raugoties nākotnē!

Paldies!

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-atklasanas-uzruna-starptautiskaja-zinatniskaja-konference-latvijas-republikas-satversmei-100>